

А. Давидчук характеризує конструктивну діяльність як складне новоутворення, синтез ігрових і навчально-пізнавальних дій, в результаті яких утворено новий продукт [4]. У конструктивній діяльності діти вчаться вирішувати навчальні і трудові завдання. Організаційний аспект такої діяльності передбачає наявність у майбутніх педагогів відповідних професійних компетенцій.

Е. Гурьянов [3] конструктивну діяльність тлумачить як вид продуктивного мислення, результатом якого є отримання суб'єктом нового оригінального продукту, оволодіння новими способами роботи.

Погоджуємося із позицією Л. Венгера [1], який зазначав, що сама конструктивна діяльність має моделюючий характер і безпосередньо залучає дітей і вихователів до співпраці з активної самостійної побудови наочних моделей предметного довкілля. Конструюючи, дошкільники вчаться розуміти ознаки предметів реальної дійсності. Застосування графічного моделювання в конструюванні дає змогу включити кожен дитину дошкільного віку в самостійну творчу діяльність.

Проведене дослідження дало підстави для твердження про те, що вирішення конструктивного завдання покладено в основу тлумачення досліджуваного поняття у довідниковій літературі. Термін «конструювання» (від латинського слова *construere*) означає приведення в певну взаємозалежність різних предметів, частин, елементів [2].

Спираючись на результати досліджень вітчизняної і світової психолого-педагогічної науки, зроблено висновок про те, що формування конструктивної діяльності як психолого-педагогічного феномена створює сприятливі умови для розвитку перцептивних дій і інтелектуального моделювання властивостей і відносин предметного довкілля з опорою на спеціальні засоби пізнання – еталони (узагальнені образи змодельованих об'єктів), що існують в попередньому досвіді людини.

Отже, на підставі проаналізованих умовисновків, теоретичних і методичних узагальнень конструктивну діяльність у змістовному аспекті розуміємо як складне психолого-педагогічне утворення, яке вибудовується на основі глибокого знання дидактичного матеріалу, особливостей діяльності дітей дошкільного віку та високого рівня розвитку педагогічного мислення майбутніх вихователів.

Література

1. Венгер А. Л. Психологическое обследование младших школьников / Венгер А. Л., Цукерман Г. А. – М. : Владос, изд-е 2-е, 2006. – 160 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
3. Гурьянов Е. В. Конструктивная деятельность учащихся на уроках ручного труда. В кн. : Обучение ручному труду в начальной школе / Под ред. Е. В. Гурьянова. – М. : Учпедгиз, 1959. – С. 5 – 13.
4. Давидчук А. Н. Развитие у дошкольников конструктивного творчества / Давидчук А. Н. – М. : Образование, 1976. – С. 22 – 27.

УДК 159.922:371.132

Поштак Ірина Василівна, бакалавр спеціальності
«Практична психологія», Мукачівський державний університет
Науковий керівник – канд. психол. наук, доцент Марценюк М. О.

СТРУКТУРА ТА УМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Педагогічна діяльність – особлива за своєю складністю, у ній діє безліч закономірностей і головне в ній те, що надто високою там є міра відповідальності виконавця. Від умілості та успіху в цій діяльності залежить майбутнє дитини. Одним з найважливіших чинників професійної успішності педагога є формування його професійних якостей, його психологічної компетентності.

У цьому контексті важливого значення набуває вивчення і врахування вітчизняного та зарубіжного досвіду формування психологічної компетентності спеціалістів. Чимало науковців (Н.Ф. Босак, Ю.В. Головач, М.І. Лук'янова, С.Д. Максименко, О.А. Палій, В.А. Родіонов та ін.) присвятили свої наукові дослідження проблемі професійної, комунікативної, психологічної компетентності.

Власне проблему психологічної компетентності викладача досліджували Ю.Варданян, О.Гура, А.Деркач, В.Зазикін, Н.Лісова, І.Міщенко, О.Полуніна та ін. Учені розробили концептуальну модель професійної компетентності викладача, встановили значення психологічної компоненти, яка характеризує його психологічну компетентність.

О.Гура, Б.Дьяченко, Е.Зеєр, І.Зязюн, Н.Кузьміна, А.Маркова, В.Панчук, І.Яремчук та інші дослідники зазначають, що формувати психологічну компетентність викладача потрібно на основі психологічних, акмеологічних та інших технологій як у процесі професійної підготовки, так і безпосередньо протягом усієї педагогічної діяльності.

Структура професійно-психологічної компетентності майбутніх педагогів, – це системно-комплексне утворення, що складається з компонентів, які функціонують одночасно, мають між собою взаємовплив. До структури професійно-психологічної компетентності майбутніх педагогів науковці відносять такі компоненти:

- мотиваційно-ціннісний (комплекс усвідомлених мотивів, від яких залежить вибір дій щодо вдосконалення психологічних умінь і навичок);

-емоційно-оцінний (комплекс ставлень до використання психологічних знань, умінь, навичок у професійній діяльності);

-діяльнісно-вольовий (сукупність умінь і навичок щодо застосування психологічних знань у професійній діяльності);

-професійно-особистісний (комплекс професійних і особистісних якостей, властивостей, здібностей, що сприяють ефективній професійній діяльності);

- когнітивно-орієнтаційний (сукупність психологічних знань і способів застосування цих знань в професійній діяльності).

Кожний компонент професійно-психологічної компетентності, в свою чергу, містить складові елементи, які характеризують зміст компонентів і дозволяють більш детально дослідити професійно-психологічну компетентність майбутніх педагогів загалом.

Так, мотиваційно-ціннісний компонент складається з таких показників: усвідомлення значущості професійної самоактуалізації; мотивація до досягнення успіхів у майбутній професійній діяльності; прагнення до вирішення професійних завдань; інтерес до психологічних аспектів у професійній діяльності.

До складу емоційно-оцінного компонента відносяться такі складові: толерантне ставлення до інших; емоційна стійкість у професійній діяльності; ставлення до себе як до професіонала; ставлення до обраної професії.

Діяльнісно-вольовий компонент включає в себе такі елементи: розвиток вольових якостей особистості; рівень комунікативних умінь; вміння вирішувати складні, конфліктні ситуації; оперування психологічними знання у професійній діяльності. Професійно-особистісний компонент характеризується таким складом показників: розвиток лідерських здібностей; розвиток творчих здібностей; розвиток професійних, особистісних якостей; здібності до саморозвитку.

Важливими елементами когнітивно-орієнтаційного компонента є: знання про психологічну діяльність педагога; знання з вікової, педагогічної психології; знання з загальної, соціальної психології; знання з психології управління [1].

Сучасному вчителю недостатньо володіти лише своїм предметом, необхідно знати особливості його засвоєння учнями, формувати в них потребу в оволодінні метазнаннями (знаннями про знання) та ін. [2]. Отже, зміст професійної компетентності вчителя охоплює сформованість як предметних, так і методичних знань, а також професійних (знання про основні напрями й зміст праці вчителя, сутність та особливості професійно-педагогічної діяльності, розвиток педагогічної і психологічної наук, професійну підготовку тощо).

Особливо важливою на сучасному етапі розвитку освіти постає проблема психологізації методики навчання і виховання.

Отже, побудова моделі психологічної компетентності педагога має спиратися на засади, що дозволяють успішно вирішувати професійні задачі. Психологічна компетентність педагога - це наявність основ знань із загальної, вікової, педагогічної, соціальної психології та психофізіології і досвіду (набутого під час педагогічної практики, власної професійної діяльності та підвищенні кваліфікації, необхідних для ефективної педагогічної роботи. Для здійснення навчально-виховного процесу вчитель має володіти глибокими знаннями психіки школяра, розумінням його психічних станів, вміннями добирати для уроків і заходів інформацію, контролювати свою діяльність і поведінку, а також індивідуальними психічними та фізіологічними властивостями, що забезпечують ефективне формування професійної компетентності, входження в професію під час професійної підготовки й практичної діяльності, успішне виконання професійних функцій [4].

З іншого погляду, психологічна компетентність педагога спирається на те, що психологічна складова педагогічної діяльності охоплює міжособистісне оцінювання, стереотипізацію, класифікацію, порівняння, зіставлення, аналіз, рефлексію. На основі цього формується образ іншої людини, відбувається розуміння головних детермінант її поведінки і стосунків. Особливу увагу варто приділяти методам розвитку проникливості, що ґрунтується на фіксації та інтерпретації неконтрольованих або слабо контрольованих форм поведінки й різних індикаторів, які відображають зовнішній вигляд людини, її експресію, характеристики мови, звички, симпатії тощо. Означені підходи щодо розуміння психологічної компетентності педагога характеризують різні її сторони (це дуже нагадує кількість теорій особистості в сучасній психології, яких нараховується 56).

Посилаючись на дослідження О. В. Єрьомкіної та Р. Т. Кокоєвої, можна запропонувати організаційно-методичні умови, дотримання яких сприятиме успішному протіканню процесу формування психологічної культури викладача:

- формування психологічної культури в системі безперервної професійної підготовки педагога (довузівської, вузівської й післявузівської);
- створення оптимальних психологічних умов (у вищих навчальних закладах, в системі післядипломної освіти) для реалізації особистісної потреби в самопізнанні й пізнанні інших людей, саморозвитку, самовихованні як передумови успішного формування психологічної спрямованості особистості, а на її основі - психологічної культури викладача;
- побудова й реалізація індивідуальних програм формування психологічної культури на основі прийняття цінності себе й інших, що передбачає включення її в особистісний контекст і в професійний образ майбутніх педагогів;
- формування навичок саморегуляції, рефлексивного аналізу професійної діяльності, навичок ефективної комунікації за допомогою таких психологічних технологій як соціально-психологічний тренінг, тренінг особистісного зростання, імітаційні та рольові ігри;
- підвищення психологічної освіченості викладачів шляхом проведення міні-семинарів і «круглих столів»;
- створення комплексу діагностичних методик, якими починен користуватися викладач у педагогічних цілях; цей комплекс слугує фундаментом формування психологічної компетентності й психологічної культури викладача;
- формування психологічної та практичної готовності педагога до співробітництва із практичним психологом на основі ціннісних орієнтацій, поглядів, соціально-педагогічних позицій, теоретичної підготовленості до психолого-педагогічного супроводу розвитку студента [5].

Перед сучасним педагогом ставиться вимога володіти цілою гамою спеціальних, професійних умінь, передусім пов'язаних з його психологічною підготовкою. У своїй професійній діяльності він зіштовхується з необхідністю вчити не лише знанням, але й способам їх одержання, формувати навчальну діяльність учнів, студентів, будувати освіту як систему, що створює умови для самопроекування і формування багатомірної

свідомості, здатності самовизначатися, розвивати у студентів, учнів техніку розуміння, мислення, дії, рефлексії. Унікальність професії педагога полягає у тому, що він створює умови розвитку людини, її освіти, а основу педагогічної освіти складає психологічне знання як учіння про сутність людини і закономірності її розвитку. У цьому контексті стає очевидною необхідність підвищення психологічної грамотності сучасного педагога, адже освітній процес, орієнтований на розвиток різноманітних здібностей людини, може будуватися лише на адекватній творчій основі, ядро якої складають психологія та педагогіка розвитку [3].

Література

1. Горкуненко П. Формування професійної компетентності викладача педагогічного вищого навчального закладу I–II рівнів акредитації в контексті загальноєвропейської інтеграції [Електронний ресурс] // Нова педагогічна думка. – 2010. – № 1. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npd/2010_1/Gorkunen.pdf.
2. Казаннікова О. В. Психологічна компетентність педагога. / О. В. Казаннікова [Електронний ресурс]. // Modern problems and ways of their solution in science, transport, production and education. – 2012. – Режим доступу : <http://sworld.com.ua/konfer29/1200.pdf>
3. Коць О.М. Психологія педагогічної взаємодії у вищому навчальному закладі : Монографія / О.М. Коць. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин.держ. ун-ту ім.Лесі Українки, 2006. – 348 с.
4. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи. Підручник [для студ. ВНЗ] / Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. – [Вид. 3-є, випр. і доп.] – К. : Каравела, 2011. – 360 с.
5. Созонюк О.С. Детермінанти розвитку психологічної культури вчителя початкової школи : Автореф. дис. ...канд. психол. наук / О.С. Созонюк : Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. - Рівне, 2002. - 20 с.

УДК 378.091.12-051(08)

Силадій Іван Михайлович,
кандидат педагогічних наук, завідувач відділу організації та моніторингу
навчального процесу акредитації і ліцензування,
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
Маринець Надія Василівна,
кандидат філософських наук, доцент кафедри історії та суспільних
наук, Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

«ДЕМОКРАТИЧНА ОСВІТА» МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Демократична політична освіта базується на визнанні основних гуманістичних цінностей, насамперед свободи й гідності кожної особистості, її природних, невід’ємних прав. Її основна мета – навчити людину адекватно орієнтуватися в складному і суперечливому сучасному світі, представляти та захищати свої інтереси, поважаючи інтереси і права інших людей, колективно вирішувати загальні проблеми [1, с. 20-21].

У перехідних суспільствах демократична освіта має закладати основи демократичної ментальності, формувати конституційну культуру громадськості, сприяти громадянській соціалізації молоді, впроваджувати відповідні новим реаліям ідеали, моральні та політичні цінності [3, с. 14].

Особливе значення демократична політична освіта відіграє при підготовці майбутніх педагогів, які мають не лише самі опанувати здатність жити повноцінним життям в умовах демократії, але й відтворювати цю здатність по відношенню до своїх учнів та вихованців, створюючи умови для формування людини-громадянина, для якої демократичне суспільство є осередком для розкриття творчих можливостей, задоволення особистих та суспільних інтересів.

«Демократична освіта» в умовах педагогічного університету може впроваджуватися різними взаємодоповнюючими засобами – введенням спеціальних курсів, через демократизацію змісту загальноосвітніх та профільних навчальних дисциплін, позааудиторну роботу, а також демократизацію управління педагогічним університетом, що знаходить втілення в університетській автономії, запровадженні державно-громадських

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>